

Indikatorer för uppföljning av livsmedelskontrollen

Uppföljningsmodell för livsmedelskontrollen
i Sverige från 2025

Citera gärna Livsmedelsverkets texter, men glöm inte att uppge källan. Bilder, fotografier och illustrationer är skyddade av upphovsrätten. Det innebär att du måste ha upphovsmannens tillstånd att använda dem.

© Livsmedelsverket, 2024.

Omslag: Livsmedelsverket

Innehåll

Innehåll.....	5
Ordlista	7
Sammanfattning.....	8
Bakgrund	11
Metod för framtagande	12
Tidigare genomfört arbete	12
Arbete som ligger till grund för denna rapport.....	12
Ledorden	13
Riskbaserad	13
Verkningsfull.....	13
Rättssäker	13
Likvärdig	14
Livsmedelskontrollens förutsättningar	15
Kontrollmyndigheters olika verklighet	15
Nationella indikatorer	15
Nya och ändrade förutsättningar	16
Indikatorerna.....	17
Inledning.....	17
Indikatorer för ledordet riskbaserad	17
Indikatorer för ledordet verkningsfull.....	22
Indikatorer för ledordet rättssäker	24
Indikatorer för ledordet likvärdig.....	26
Index.....	28
De årliga resultaten	30
Referenser	31
Bilaga 1	32
Utförlig beskrivning av beräkning av indikatorerna	32
Bilaga 2	38
Ändringar jämfört med tidigare rapport om uppföljningsmodell.....	38

Ordlista

God kontrollsed	God kontrollsed består av flera initiativ för att förbättra livsmedelskontrollen, göra den mer likvärdig, och för att den ska utföras med hänsyn till företagen.
Högriskverksamhet	Högriskverksamheter definieras som livsmedelsverksamheter som har en fastställd kontrollfrekvens på 10 kontroller eller fler per 5 år.
Kontrolltillfälle	Begreppet Kontrolltillfälle definieras som planerad kontroll av en viss livsmedelsverksamhet ett visst datum. För verksamheter med mer än en verksamhetstyp kan kontroll av flera verksamhetstyper ingå i ett kontrolltillfälle.
Livsmedelsverksamhet	Begreppet Livsmedelsverksamhet omfattar livsmedelsanläggningar i tidigare och sista led, huvudkontor för livsmedelsverksamhet, dricksvattenanläggningar och kontaktmaterialverksamheter.
Nationell kontrollplanering	För att vara riskbaserad och enhetlig planeras länsstyrelsernas kontroll av livsmedels- och foderföretag i primärproduktionen nationellt. I denna tilldelas varje länsstyrelse ett antal kontroller fördelat på olika branscher.
Ringa avvikelse	En avvikelse som har mycket begränsad betydelse för människors hälsa, inte vilseleder människor mer än marginellt och inte är återkommande.
Verksamhetstyp	Begreppet verksamhetstyp beskriver vilken typ av verksamhet som en livsmedelsföretagare bedriver. Ett företag kan ha flera verksamhetstyper, exempelvis produktion av både vegetabiliska och animaliska livsmedel.

Sammanfattning

Livsmedelsverket har i uppdrag att leda, samordna och följa upp livsmedelskontrollen i Sverige. En tydlig uppföljning av livsmedelskontrollen behövs för att kunna dra välgrundade slutsatser om läget, både för enskilda myndigheter och för kontrollen som helhet. En bra uppföljning ger en god grund för prioriteringar av insatser, exempelvis i form av utbildning och vägledning samt för att leda och samordna kontrollen, så att den utvecklas mot att bli mer riskbaserad, effektiv och likvärdig.

Inom Livsmedelsverkets koncept God kontrollsed finns ett antal ledord framtagna som kännetecknar bra livsmedelskontroll. Ledorden är var för sig grundade i lagstiftningens krav på kontrollmyndigheter. Utifrån dessa ledord föreslås indikatorer för att följa upp i vilken grad kontrollen lever upp till dem. Ledorden handlar om att kontrollen är *riskbaserad*, *verkningsfull*, *rättssäker* och *likvärdig*.

Indikatorerna för länsstyrelserna skiljer sig ibland från de för de kommunala kontrollmyndigheterna och Livsmedelsverket. Detta för att förutsättningarna för kontrollens utförande skiljer sig åt mellan myndigheterna. Indikatorer för livsmedelskontrollen som helhet finns också, där myndigheternas resultat mäts sammanslaget.

Förutom indikatorer för de olika ledorden har även ett *index* tagit fram. Detta är en sammanvägning av resultaten av indikatorer. Ett sådant index kan användas för att ge en grov skattning av hur väl en myndighet utför sitt kontrolluppdrag och möjliggöra enkla jämförelser myndigheter emellan.

Indikatorerna för *riskbaserad* kontroll fokuserar på att kontroll utförts i tillräcklig omfattning med hänsyn till de största riskerna för hälsa och redlighet. Uppföljningen mäter i vilken grad planerade kontroller faktiskt utförs. Detta både generellt och specifikt för högriskanläggningar. Dessutom är kontroll av spårbarhet viktig för att identifiera oregistrerade företag i livsmedelskedjan. Samtliga indikatorer inom ledordet *riskbaserad* börjar tillämpas för kontroll utförd 2024, förutom att enskilda kommunala kontrollmyndigheter och Livsmedelsverket inte följs upp på spårbarhet förrän för kontroll utförd 2026. Detta för att ge myndigheterna tid att vid behov implementera nya rutiner

Indikatorn för *verkningsfull* kontroll mäter andelen avvikelser inom livsmedelskontrollen som är åtgärdade inom ett år. Den tillämpas på kommunala kontrollmyndigheter och Livsmedelsverket, länsstyrelserna samt nationellt. Målet är att uppnå så hög åtgärdsgrad som möjligt. Indikatorn kommer att börja användas för enskilda kontrollmyndigheter för kontroller utförda 2026, då Livsmedelsverket innan starten behöver förtydliga hur ringa avvikelser ska hanteras, och kontrollmyndigheterna anamma arbetssättet. Uppföljning kommer dock ske på nationell nivå från 2025 års kontroll.

Indikatorn för *rättssäkra myndighetsåtgärder* vid avvikelser mäter andelen avvikelser som följs av överklagningsbara myndighetsbeslut. Det är önskvärt att en högre andel avvikelser leder till beslut, samtidigt är det inte rimligt att alla avvikelser ska leda till myndighetsåtgärder, exempelvis när företagaren åtgärdar problemet direkt efter att det påtalats. Livsmedelsverket har i dagsläget inte bedömt en viss procentandel som mål, eftersom fortsatt arbete med kontrollprocessen och avstämningar med bland annat Jordbruksverket behövs. Indikatorn kommer att börja användas för kontroller som genomförs under 2025.

Indikatorn för *likvärdighet* mäter hur lika utfallet är mellan olika kommunala kontrollmyndigheters kontroller, inklusive Livsmedelsverkets kontroll. Genom att jämföra andelen kontroller där avvikelser påtalas vid vanligt förekommande kontrollpunkter, som hygien och temperatur, kan man få en bild av hur enhetlig bedömningen är nationellt. Målet är att likvärdigheten ökar över tid. Indikatorn följs på nationell nivå för de kommunala kontrollmyndigheterna och Livsmedelsverket, men inte för länsstyrelsernas kontroller då de inte ger lika tillförlitliga resultat på grund av färre kontroller. Indikatorn kommer att börja användas för kontroller som genomförts 2024.

För 2024 års kontroller börjar följande indikatorer att gälla:

- 1a. Tillräckligt med riskbaserad kontroll genomförs
 - Kommunala kontrollmyndigheter och Livsmedelsverket
 - Länsstyrelser
 - Nationellt
- 1b. Verksamheter med hög risk får tillräckligt många kontroller.
 - Kommunala kontrollmyndigheter och Livsmedelsverket
 - Nationellt
- 1c. Spårbarhet kontrolleras
 - Länsstyrelser
 - Nationellt
4. Kontrollen ger ett likvärdigt utfall mellan myndigheter
 - Nationellt

För 2025 års kontroller börjar följande indikatorer gälla:

2. Kontrollen ger effekt
 - Nationellt
3. Rättssäkra myndighetsåtgärder vid avvikelser.
 - Kommunala kontrollmyndigheter och Livsmedelsverket
 - Länsstyrelser
 - Nationellt

För 2026 års kontroller börjar följande indikatorer att gälla:

- 1c. Spårbarhet kontrolleras
 - Kommunala kontrollmyndigheter och Livsmedelsverket
2. Kontrollen ger effekt

- Kommunala kontrollmyndigheter och Livsmedelsverket
- Länsstyrelser

Indikatorerna kan komma att förändras över tid. De gällande indikatorerna kommer att finnas tillgängliga på Livsmedelsverkets webb-plats Kontrollwiki.

Den här rapporten riktar sig främst till kontrollmyndigheter som utför kontroll inom livsmedelskedjan, och till de enheter på Livsmedelsverket som arbetar med stöd, ledning och uppföljning av kontrollen. Rapporten kan även vara intressant för andra, till exempel livsmedelsföretag.

Arbetet har bedrivits av Avdelningen för Råd och Reglering, enheten för Ledning av Livsmedelskontrollen, i samråd med Avdelningen för Myndighetsstöd, enheten för Utvärdering och Samhällsanalys.

Bakgrund

Ett av Livsmedelsverkets uppdrag är att följa upp livsmedelskontrollen i landet och verka för att den ska vara riskbaserad, effektiv och likvärdig (förordning 2009:1426 med instruktion för Livsmedelsverket). Genom att skapa en modell för uppföljning av Sveriges livsmedelskontroll erhålls en förbättrad förmåga att följa upp och analysera kontrollen.

Under 2020–2021 tog Livsmedelsverket fram ledord för en god kontroll, samt ett första förslag till uppföljningsmodell där indikatorer används för att mäta kontrollens utfall kopplat till dessa ledord (Livsmedelsverket, 2021).

I uppföljningsmodellen blir det tydligt vad Livsmedelsverkets syn på god kontroll är, och modellen ska hjälpa till att göra detta känt och accepterat både internt på Livsmedelsverket och hos andra kontrollmyndigheter. Kontrollmyndigheter som årligen rapporterar in data om sina kontrollobjekt och sina genomförda kontroller kommer att få en tydlig återkoppling gällande det som rapporterats in, och kunna jämföra sin verksamhet med andra myndigheters.

Metod för framtagande

Tidigare genomfört arbete

Som underlag för det arbete som presenteras i denna rapport användes tidigare genomförda arbeten på Livsmedelsverket, främst God kontrollsed (se ordlista) och Uppföljningsmodell för livsmedelskontrollen (Livsmedelsverket, 2021).

För att möjliggöra inhämtning av de indikatorer som föreslås i rapporten Uppföljningsmodell för livsmedelskontrollen behövde förändringar göras i myndighetsrapporteringen, något som skedde under 2019–2022. Parallellt togs en ny riskklassningsmodell fram för de kommunala kontrollmyndigheterna och Livsmedelsverkets kontroll, vilken ger ett utfall i en kontrollfrekvens. Från och med år 2024 ska förändringarna vara på plats i myndigheternas IT-system och rapporteringen avseende år 2024 kommer att möjliggöra beräkning av indikatorerna.

Arbete som ligger till grund för denna rapport

Livsmedelsverkets arbete med indikatorerna under 2023 och 2024 har framför allt syftat till att ta fram mer exakta beskrivningar av hur beräkningarna ska göras.

Arbetsgruppen har också analyserat i vilka fall det finns risk för att resultatet påverkas av andra faktorer än de vi avser att mäta, samt vilka faktorer som påverkar den målnivå som finns för respektive indikator. Dessutom har arbetsgruppen diskuterat huruvida särskilda anläggningstyper, som mobila livsmedelsverksamheter, dricksvattenanläggningar och de nytillkomna verksamheterna för material i kontakt med livsmedel, ska ingå vid beräkningen av de olika i indikatorerna. En utförlig beskrivning av beräkningen för respektive indikator finns i bilaga 1.

I kvalitetssäkringen har vissa indikatorer ändrats, kommit till, tagits bort eller bytt namn av olika anledningar. En sammanställning av vilka ändringar som har gjorts efter att förslagen på indikatorer togs fram 2021 finns i bilaga 2.

Internt på Livsmedelsverket har Enheten för ledning av livsmedelskontrollen och Enheten för utvärdering och samhällsanalys deltagit aktivt i arbetsgruppen. Dessutom har avstämningar gjorts löpande med Enheten för kommunikation. Andra kompetenser på verket, inklusive juridik, har yttrat sig i slutskedet av arbetet.

Inför ställningstagande angående målnivåer för indikatorerna avseende verkningsfull och rättssäker har Livsmedelsverket hållit ett möte med representanter från ett tiotal kontrollmyndigheter, som bidragit med värdefulla synpunkter.

Ledorden

De fyra ledorden i God kontrollsed kan mätas på olika sätt. Nedan beskrivs kort vad de olika ledorden innebär och på vilka sätt de kommer att följas upp.

Riskbaserad

Att kontrollen ska vara riskbaserad är ett grundläggande krav på myndigheter. Det framgår i förordning (EU) 2017/625 om offentlig kontroll. Kontroll ska prioriteras mot de största riskerna, sett till hälsorisker och redlighet. Denna prioritering sker med hjälp av riskklassning av verksamheterna, respektive genom nationell kontrollplanering. De olika verksamheternas risker resulterar i en kontrollfrekvens. För att följa upp huruvida kontrollmyndigheternas kontroll är riskbaserad är det därför relevant att följa upp huruvida de följer den riskbaserade kontrollplaneringen.

En grundläggande aspekt på ledordet *riskbaserad* är att kontroll utförs utifrån den lagstiftning som är relevant för respektive verksamhet. Spårbarhet är ett kontrollområde som är relevant för de allra flesta livsmedelsanläggningar. Det har bäring på både hygien och redlighet, eftersom ett fungerande spårbarhetssystem genom livsmedelskedjan är en förutsättning för att återkalla icke säkra livsmedel och ett verktyg för att kontrollera att information om livsmedel är korrekt. Spårbarhetskontroller kan dessutom leda till att företag som är verksamma utan att stå under kontroll upptäcks och detta kan beivras.

Verkningsfull

Att kontrollen ska vara verkningsfull, eller ha avsedd effekt, är ett krav i förordning (EU) 2017/625 om offentlig kontroll och betyder enligt EU:s revisionsnätverks vägledande dokument *Auditing Effectiveness of official control systems* (2014) att befintliga avvikelser i de kontrollerade verksamheterna hittas och åtgärdas. Kontrollmyndigheten ska vidta åtgärder för att se till att avvikelser åtgärdas inom rimlig tid.

Rättssäker

Offentlig kontroll är en form av myndighetsutövning. Myndigheter ska enligt Regeringsformen (1974:152) se till att myndighetsutövning utförs på ett rättssäkert sätt, dvs med iakttagande av principerna om legalitet, saklighet och proportionalitet.

Transparens är viktig i alla delar av myndighetshandläggning och det är viktigt att avvikelser och åtgärdskrav förmedlas på ett sådant sätt att den berörde förstår innebörden av dem och får information om sin rätt att överklaga. När kontrollmyndigheten har konstaterat att en aktör

inte följer gällande regler i livsmedelslagstiftningen ska myndigheten enligt förordning (EU) 2017/625 om offentlig kontroll vidta lämpliga åtgärder. Det är ur ett rättssäkerhetsperspektiv gynnsamt att myndigheter fattar överklagningsbara beslut, i stället för att indirekt begära rättning muntligt eller i kontrollrapporter. Detta efter att aktören först getts möjlighet att på eget initiativ åtgärda eller ifrågasätta de avvikelser som kontrollmyndigheten uppmärksammat och kommunicerat.

Ur ett rättssäkerhetsperspektiv anser Livsmedelsverket därför att avvikelser i stor utsträckning bör åtföljas av beslut med krav på åtgärder.

Likvärdig

Arbets sättet inom livsmedelskontrollen ska enligt förordning (EU) 2017/625 om offentlig kontroll vara enhetligt. Det ska också ge ett likvärdigt resultat. Likvärdighet innebär att livsmedelskontrollen utförs på ett sätt som är rättvist, enhetligt och baserat på samma regler och standarder oavsett var den utförs. Det handlar om att alla verksamheter inom livsmedelssektorn ska granskas på ett sätt som följer de lagstadgade kraven och att kontrollerna genomförs med samma noggrannhet och ger likvärdiga resultat.

Livsmedelskontrollens förutsättningar

Kontrollmyndigheters olika verklighet

Förutsättningar för kontrollerna ser olika ut för olika kontrollmyndigheter.

Länsstyrelser kontrollerar en förhållandevis liten andel av de anläggningar som ligger under deras kontrollansvar. Vid avvägning av en lämplig kontrollfrekvens i primärproduktionen har Sverige hänsyn tagits till att många primärproducenter är certifierade enligt tredjepartssystem eller anslutna till branschspecifika kontrollprogram, samt till att kontrollfrekvensen är hög i senare led i livsmedelskedjan. Det innebär att det enligt den nationella kontrollplaneringen är endast 1000 av Sveriges ca 35 000 livsmedelsanläggningar i primärproduktionen som kontrolleras årligen, alltså knappt 3 % av anläggningarna. Eftersom indikatorn ”Tillräckligt med riskbaserad kontroll utförs” ger ett utfall i procent av antalet planerade kontroller så kommer indikatorn att kunna få ett högt värde även när en mycket liten andel av verksamheterna blivit kontrollerade.

De kommunala kontrollmyndigheterna varierar mycket i storlek, både när det kommer till antal kontrollobjekt och geografisk yta. Precis som för länsstyrelserna kommer de minsta kommunala kontrollmyndigheterna att riskera att få utstickande värden på vissa indikatorer beroende på att de har få kontrollobjekt i en viss kategori, eller konstaterar få avvikelser. I de fall vi ser sådana risker har vi särskilt noterat det för de olika indikatorerna.

Livsmedelsverket är en stor kontrollmyndighet som gör många kontroller av de anläggningar man har kontrollansvar för. Vi ser i nuläget ingen risk att Livsmedelsverkets kontrollavdelning ska gynnas eller missgynnas på något särskilt sätt vid beräkning av indikatorerna.

Nationella indikatorer

De nationella indikatorerna används inte för jämförelse av enskilda myndigheter med andra, utan för att följa utvecklingen och mäta måluppfyllelse i Sverige som helhet.

Små kontrollmyndigheter kommer att påverka utfallet i liten utsträckning eftersom de gör få kontroller. Detta gäller dels länsstyrelserna, dels de små kommunala myndigheterna.

Livsmedelsverket bedömer att det är rimligt att de minsta kontrollmyndigheterna har ett litet bidrag till de nationella indikatorerna, eftersom de utgör en liten andel av livsmedelskontrollen i Sverige.

För de indikatorer där värdet för vissa myndigheter beräknas på de senaste fem åren måste antalet planerade och antalet utförda kontroller för femårsperioden divideras med fem innan värdena slås ihop med de planerade respektive utförda kontrollerna för länsstyrelserna.

Förutom att redovisa de nationella indikatorerna på en sammanslagen nivå för alla kategorier av kontrollmyndigheter planerar Livsmedelsverket att redovisa nationella värden för de olika kategorierna av myndigheter. Detta eftersom det sannolikt är av intresse för kontrollmyndigheterna att jämföra sina resultat med riksgenomsnittet för just den kategori av verksamheter som man själv kontrollerar.

Indikatorn om likvärdighet mäts enbart nationellt eftersom den är en jämförelse av kontrollmyndigheters resultat.

Nya och ändrade förutsättningar

De indikatorer som presenteras i den här rapporten utgår från kunskap hos Livsmedelsverket under våren och hösten 2024. Men indikatorerna kan komma att omprövas i samband med omvärldsförändringar inklusive ändrade uppfattningar om vad som är god kontrollsed. Det kan också komma förändringar i planen för när de olika indikatorerna börjar användas, till exempel utifrån utfallet av nya myndighetsrapporteringen.

Indikatorerna

Inledning

Indikatorerna är framtagna för att indikera hur väl en myndighet, respektive den svenska livsmedelskontrollen som helhet, uppfyller vissa krav. Men det är viktigt att poängtera att en helhetsbild av en myndighets kontrollverksamhet inte låter sig fångas enbart via kvantitativt mätta indikatorer, utan behöver kompletteras med kvalitativa aspekter som kan undersökas exempelvis vid revision. En enskild indikator kan inte heller sägas fånga hela sanningen inom det område den gäller, utan är just en indikation på läget. Det kan finnas legitima anledningar till att en myndighet hamnar lågt i mätningen av en indikator. Det gäller i synnerhet myndigheter som har få verksamheter eller utför få kontroller, där underlaget för mätningen blir litet.

Resultatet av varje indikator kommer att anges i procent avrundat till ett heltal. För beräkning av myndighetens index kommer procenttalet räknas om till ett värde mellan 0 och hundra, där 100 är att målet har uppnåtts. Om målet inte uppnåtts räknas procenttalet om till en siffra som motsvarar hur väl målet har uppnåtts. Se vidare i kapitlet Index.

Indikatorer för ledordet riskbaserad

1a. Tillräckligt med riskbaserad kontroll utförs

Mått

Andel utförda kontrolltillfällen av planerade. Denna indikator mäter i vilken grad som kontroll totalt sett utförs i tillräcklig och rimlig omfattning i förhållande till risk. Indikatorn är aktuell för kommunala kontrollmyndigheter och Livsmedelsverket, länsstyrelserna samt nationellt.

För kommunala kontrollmyndigheter och Livsmedelsverket följer man upp antalet utförda riskbaserade kontrolltillfällen jämfört med det totala antalet kontrolltillfällen som borde skett grundat på alla verksamheters fastställda kontrollfrekvens enligt riskklassningen. Eftersom den fastställda kontrollfrekvensen gäller en femårsperiod ska indikatorn beräknas för en rullande femårsperiod. Under de fyra första åren med den nya riskklassningsmodellen kommer antalet år som ingår i beräkningen av indikatorn succesivt att ökas. Indikatorn under de första åren ska värderas med hänsyn taget till detta.

För länsstyrelserna tilldelas varje kontrollmyndighet ett antal riskbaserade kontroller från Livsmedelsverket i och med den nationella kontrollplaneringen. Här jämförs andelen utförda

kontroller med antalet tilldelade. Till skillnad från de kommunala kontrollmyndigheternas och Livsmedelsverkets indikator, så följs denna upp per kalenderår.

Att tillräckligt med riskbaserad kontroll utförs följs också upp på nationell nivå. Antalet utförda kontroller för samtliga kontrollmyndigheter jämförs då med antalet planerade respektive tilldelade kontroller. För de myndigheter där indikatorn beräknas på de senaste fem åren måste då antalet planerade och antalet utförda kontroller för femårsperioden divideras med fem innan värdena slås ihop med de planerade respektive utförda kontrollerna för länsstyrelserna. Därutöver planerar Livsmedelsverket att redovisa nationella värden för de olika kategorierna av myndigheter, eftersom det sannolikt är av intresse för kontrollmyndigheterna att jämföra sina resultat med riksgenomsnittet för just den kategori av verksamheter som man själv kontrollerar.

Önskvärd nivå

Det är önskvärt med så hög andel som möjligt, men det är sannolikt omöjligt att uppnå 100 % eftersom vissa verksamheter kan upphöra innan de hunnit få sin planerade kontroll. Ett värde på 90 % eller mer bedöms som ett fullgott resultat och kommer att ge full poäng vid beräkning av index.

Faktorer som kan påverka på ett oönskat sätt

För kommunala kontrollmyndigheter med få verksamheter kan indikatorn få ett omotiverat lågt värde om verksamheter med hög kontrollfrekvens upphör under året eller om verksamheter riskklassas om från en låg till en hög kontrollfrekvens i slutet av året.

Kommunala kontrollmyndigheter med många tillfälliga verksamheter som registreras och upphör samma kalenderår, exempelvis sommarverksamheter, kan få ett omotiverat högt värde om dessa verksamheter blir föremål för kontroll eftersom deras fastställda kontrollfrekvens inte kommer att räknas med i underlaget. Endast kontrollfrekvenser för verksamheter som var registrerade eller godkända vid årets början kommer att räknas med.

Om kommunala kontrollmyndigheter eller Livsmedelsverket för vissa verksamheter gör fler kontroller än vad som fastställts i riskklassningen, och rapporterar dessa kontroller som "planerade", så kommer dessa myndigheter att få ett omotiverat högt värde. När "fel" anläggningar kontrolleras blir kontrollen inte riskbaserad, men detta kommer inte att framgå vid beräkningen av indikatorn.

När det gäller länsstyrelserna kan tilldelade kontroller ibland inte utföras på grund av att anläggningar i den utvalda branschen saknas. Om en tilldelad kontroll inte kan genomföras ska länsstyrelsen i stället utföra kontroll på någon av de branscher som anges specifikt i den nationella kontrollplaneringen. Information om vilka branscher som är prioriterade framgår av den nationella kontrollplaneringen. När en sådan kontroll är utförd rapporteras den med

kontrollorsak som innehåller ordet ”riskbaserad” men räknas *inte* med i indikatorn, men Livsmedelsverket ska ta hänsyn till detta i kommunikation med länsstyrelserna.

När indikatorn kommer att börja användas

Indikatorn börjar användas avseende 2024 års kontroll. Som nämnts ovan ska indikatorn när det gäller de kommunala kontrollmyndigheterna och Livsmedelsverket på sikt beräknas över en rullande femårsperiod. Under de fyra första åren av med den nya riskklassningsmodellen är detta inte möjligt utan antalet år som ingår i beräkningen av indikatorn kommer succesivt att ökas. Indikatorn under de första åren ska värderas med hänsyn taget till detta.

Sammanfattning

1a. Tillräckligt med riskbaserad kontroll utförs

<p>Kommunala kontrollmyndigheter och Livsmedelsverket</p> <p>Mått: Andel utförda kontrolltillfällen av fastställda kontrolltillfällen enligt riskklassning. Följs upp årligen för en rullande femårsperiod.</p> <p>Mål: 90 %</p> <p>Indikatorn börjar användas: Avseende 2024 års kontroll</p>
<p>Länsstyrelser</p> <p>Mått: Andel utförda kontroller av tilldelade kontroller enligt nationella kontrollplaneringen, per år</p> <p>Mål: 90 %</p> <p>Indikatorn börjar användas: Avseende 2024 års kontroll</p>
<p>Nationellt</p> <p>Mått: Andel utförda kontroller av planerade riskbaserade kontroller nationellt, enligt riskklassning respektive enligt nationella kontrollplaneringen</p> <p>Mål: 90 %</p> <p>Indikatorn börjar användas: Avseende 2024 års kontroll</p>

1b. Verksamheter med hög risk får tillräckligt många kontroller

Mått

Andel utförda kontrolltillfällen av fastställda kontroller enligt riskklassning för högriskverksamheter. Den här indikatorn mäter om kontrollen är riskbaserad genom att följa upp i vilken grad som myndigheten prioriterar kontroll vid verksamheter med störst risk. Som verksamheter med hög risk räknas de som enligt planeringen ska ha 10 kontroller per 5 år. Indikatorn är aktuell för kommunala kontrollmyndigheter och Livsmedelsverket, samt nationellt. För länsstyrelserna är indikatorn inte aktuell eftersom ingen länsstyrelse i kontrollplaneringen tilldelas motsvarande 10 kontroller per 5 år för någon livsmedelsanläggning.

På liknande sätt som för förra indikatorn jämförs antalet utförda riskbaserade kontrolltillfällen med det antal kontrolltillfällen som fastställts enligt verksamheternas riskklassning. Detta dock endast för högriskverksamheter, enligt definitionen ovan.

På enskild myndighetsnivå ska indikatorn beräknas för en rullande femårsperiod, eftersom riskklassningen medger en annan fördelning av kontrollerna än per kalenderår. På nationell nivå bedömer Livsmedelsverket att det inte är nödvändigt att mäta över en rullande femårsperiod eftersom utfallet sannolikt kommer att jämna ut sig på totalen.

Önskvärd nivå

Det är önskvärt med så hög andel som möjligt, men av samma anledning som för föregående indikator bedömer Livsmedelsverket att det inte är möjligt att uppnå 100 %. Därför kommer 90 % eller mer bedömas som ett fullgott resultat och ge full poäng vid beräkning av index.

Faktorer som kan påverka på ett önskat sätt

Enskilda myndigheter kan få ett omotiverat lågt värde om verksamheter riskklassas om från en låg till en hög kontrollfrekvens i slutet av året, eller om högriskverksamheter håller tillfälligt stängt under en stor del av året. Framför allt myndigheter med få högriskverksamheter riskerar att påverkas av förändringar under året.

När indikatorn kommer att börja användas

Indikatorn kan börja användas på enskilda myndigheter avseende 2024 års kontroll, men som nämnts ovan ska indikatorn på sikt beräknas över en rullande femårsperiod. Under de fyra första åren med den nya riskklassningsmodellen är detta inte möjligt utan antalet år som ingår i beräkningen av indikatorn kommer successivt att ökas. Indikatorn under de första åren ska värderas med hänsyn taget till detta.

Sammanfattning

1b. Verksamheter med hög risk får tillräckligt många kontroller

Kommunala kontrollmyndigheter och Livsmedelsverket

Mått: Andel utförda kontrolltillfällen av fastställda kontroller enligt riskklassning, för en rullande femårsperiod, för högriskverksamheter.

Mål: 90 %

Indikatorn börjar användas: Avseende 2024 års kontroll

Nationellt

Mått: Andel utförda kontrolltillfällen av fastställda kontrolltillfällen enligt riskklassning, per kalenderår, för högriskverksamheter.

Mål: 90 %

Indikatorn börjar användas: Avseende 2024 års kontroll

1c. Spårbarhet kontrolleras

Mått

För att kontrollen ska anses vara riskbaserad ska vissa lagstiftningsområden täckas in med lämplig frekvens. Området spårbarhet har bäring på både redlighetsrisker och hälsorisker och är grundläggande att beakta i kontrollen. Det är dessutom ett område som är aktuellt för de allra flesta livsmedelsanläggningar. Indikatorn gäller både för kommunala kontrollmyndigheter och Livsmedelsverket, för länsstyrelsernas kontroll och nationellt.

För kommunala kontrollmyndigheter och Livsmedelsverket följer man upp andelen livsmedelsanläggningar som minst en gång under de senaste fem åren kontrollerats med avseende på spårbarhet. Indikatorn omfattar alltså inte dricksvattenanläggningar och kontaktmaterialverksamheter. Indikatorn anges rullande på ett femårsintervall.

För länsstyrelserna, där en enskild livsmedelsverksamhet i normalfallet inte är föremål för flera riskbaserade kontroller under en femårsperiod, anger indikatorn istället vid hur stor andel av de riskbaserade kontrollerna som spårbarhet kontrollerats. Indikatorn anger utfallet för det senaste kalenderåret.

Nationellt följs indikatorn upp på motsvarande sätt för länsstyrelserna respektive för kommunala kontrollmyndigheter och Livsmedelsverket. Ett sammanvägt värde räknas sedan ut där länsstyrelsernas andel av indikatorns värde motsvarar länsstyrelsernas andel av de planerade kontrollerna för det senaste kalenderåret.

Önskvärd nivå

Det är önskvärt med så hög andel som möjligt. Vid beräkning av myndighetens index kommer 90 % att räknas som ett fullgott resultat.

Faktorer som kan påverka på ett oönskat sätt

Ifall en kommunal kontrollmyndighet eller Livsmedelsverket har få verksamheter som varit aktiva i fem år, så kan enskilda kontroller få en orimligt hög påverkan på indikatorns värde, uppåt eller neråt.

När indikatorn kommer att börja användas

Nationellt kommer indikatorn att börja användas redan för 2024 års kontroll. Resultaten för enskilda kommunala kontrollmyndigheter och Livsmedelsverket kommer dock inte resultatet att redovisas förrän avseende 2026 års kontroll. Detta för att ge myndigheterna tid att vid behov implementera nya rutiner. För länsstyrelser kommer indikatorn dock att redovisas per myndighet redan 2024, eftersom länsstyrelserna redan har rutiner för att kontrollera spårbarhet vid varje riskbaserad kontroll.

Sammanfattning

1c. Spårbarhet kontrolleras

Kommunala kontrollmyndigheter och Livsmedelsverket

Mått: Andel livsmedelsanläggningar som minst en gång under de senaste fem åren kontrollerats med avseende på spårbarhet.

Mål: 90 %

Indikatorn börjar användas: Avseende 2026 års kontroll.

Länsstyrelser

Mått: Andel av de genomförda kontrollerna där området spårbarhet har kontrollerats.

Mål: 90 %

Indikatorn börjar användas: Avseende 2024 års kontroll

Nationellt

Mått: Sammanvägning av indikatorns resultat för de två kategorierna av kontrollmyndigheter.

Mål: 90 %

Indikatorn börjar användas: Avseende 2024 års kontroll

Indikatorer för ledordet verkningsfull

För ledordet verkningsfull kontroll har en indikator tagits fram. Den syftar till att följa upp kontrollmyndigheternas förmåga att se till att avvikelser åtgärdas inom rimlig tid från att de upptäcks. Hur lång tid som är rimlig varierar beroende på avvikelse och verksamhet, men livsmedelsverket bedömer att en huvuddel av avvikelserna bör vara åtgärdade inom ett år. Indikatorn används för kommunala kontrollmyndigheter och Livsmedelsverket, länsstyrelserna och nationellt.

2. Kontrollen ger effekt

Mått

Andel avvikelser som åtgärdats inom ett år från att de konstaterats.

Önskvärd nivå

Det kan finnas flera rimliga anledningar till att vissa avvikelser inte följs upp inom ett år. En sådan anledning kan vara att myndigheten bedömt att det rör sig om en ringa avvikelse, som ska följas upp vid en ordinarie kontroll som infaller mer än ett år senare. Livsmedelsverkets uppfattning är att det i dagsläget är många kontrollmyndigheter som bedömer en stor andel av avvikelserna som ringa. Livsmedelsverket anser dock att en välplanerad, riskbaserad, kontroll inte ska leda till många ringa avvikelser, eftersom den fokuserar på de största riskerna. Andra anledningar till att det dröjer innan avvikelser följs upp kan vara att de är av en karaktär där det är rent praktiskt tar lång tid att åtgärda, eller att myndighetens åtgärdskrav överklagas och överinstansens prövning drar ut på tiden. Kontrollmyndigheternas uppfattning är att dessa fall

är få. Den sammantagna bedömningen är att det är rimligt att 75 % av konstaterade avvikelser är åtgärdade inom ett år.

Målet sätts till 75 %.

Faktorer som kan påverka på ett önskat sätt

För kontrollmyndigheter som sätter få avvikelser kan indikatorn få ett mycket lågt eller högt värde utifrån enstaka ärenden. Kommunala kontrollmyndigheter med hög andel anläggningar med låg kontrollfrekvens och som bedömer många avvikelser som ringa kommer att få låg andel uppföljda inom ett år. Livsmedelsverket har dock för avsikt att förtydliga kommunikationen om att ringa avvikelse är något som bör tillämpas i begränsad utsträckning, och avvakta med redovisningen av värdet på denna indikator tills kontrollmyndigheterna, vid behov, har fått tid på sig att anpassa sitt arbetssätt.

Kontrollmyndigheter som inte sätter några avvikelser alls kan inte få något värde på indikatorn.

När indikatorn kommer att börja användas

Som nämnts ovan hanterar olika kontrollmyndigheter avvikelser på olika sätt, exempelvis när det gäller användandet av "ringa avvikelser". Livsmedelsverket har för avsikt att förtydliga att verket anser att "ringa avvikelser" är något som bör användas i begränsad omfattning.

Indikatorns värde för enskilda kontrollmyndigheter kommer därför att redovisas först avseende 2026 års kontroll.

Nationellt kan indikatorn börja användas avseende avvikelser som konstaterades under 2024, och eftersom den anger vilken andel som är uppföljda inom ett år kommer indikatorn att börja användas när de uppföljande kontrollerna år 2025 är inrapporterade. På nationell nivå är det intressant att se utvecklingen, och det finns ingen anledning att vänta med denna uppföljning.

Sammanfattning

2. Kontrollen ger effekt

Kommunala kontrollmyndigheter och Livsmedelsverket

Mått: Andel avvikelser som åtgärdats inom ett år från att de konstaterats.

Mål: 75 %

Indikatorn börjar användas: Avseende rapporteringen av 2026 års kontroll

Länsstyrelser

Mått: Andel avvikelser som åtgärdats inom ett år från att de konstaterats.

Mål: 75 %

Indikatorn börjar användas: Avseende rapporteringen av 2026 års kontroll

Nationellt

Mått: Andel avvikelser som åtgärdats inom ett år från att de konstaterats.

Mål: 75 %

Indikatorn börjar användas: Avseende rapporteringen av 2025 års kontroll

Indikatorer för ledordet rättssäker

För att en kontroll ska vara rättssäker är det nödvändigt att krav vid behov ställs i överklagningsbara beslut. För ledordet rättssäker har en indikator tagits fram.

3. Rättssäkra myndighetsåtgärder vid avvikelser

Mått

Andel avvikelser som åtföljs av myndighetsbeslut i samband med att de konstateras. Livsmedelsverket anser att krav ska ställas i beslut redan i samband med att avvikelser konstateras, och inte först efter att avvikelserna har konstaterats kvarstå vid en uppföljande kontroll. Därför ska endast myndighetsåtgärder som vidtas *i samband med den kontroll där avvikelserna konstaterades* ingå i beräkningen.

Denna indikator syftar till att se i vilken uträkning krav som ställs på verksamhetsutövaren är rättssäkra. När vi i andra sammanhang använder begreppet myndighetsåtgärder avses även åtalsanmälan och sanktionsavgifter. Dessa myndighetsåtgärder innebär dock inte krav på verksamhetsutövaren, utan att sanktionera överträdelser som redan ägt rum. Dessa myndighetsåtgärder ska därför inte ingå i indikatorn.

Det kan ta ett par månader från att en avvikelse upptäcks tills att myndigheten fattar beslut med åtgärdskrav, till exempel för att en kommunikation med verksamhetsutövaren först ska ske. Därför följs indikatorn upp för avvikelser som har konstaterats under en förskjuten tidsperiod jämfört med ett kalenderår. Myndighetsrapporteringen sker endast en gång per år och det skulle annars inte gå att se om avvikelser som konstaterats i slutet av året har förenats

med en myndighetsåtgärd. Perioden som mätningen avser är en tolv månadersperiod som sträcker sig från 1 oktober till 30 september.

Ovanstående tidsperiod gäller dock inte länsstyrelserna. I deras myndighetsrapportering går myndighetsåtgärder inte att rapportera för en avvikelse från föregående kalenderår. För länsstyrelserna kommer endast myndighetsåtgärder som vidtas samma år som avvikelsen konstaterades att ingå vid beräkningen av indikatorn. Därför sätts också målvärdet något lägre för länsstyrelserna.

Indikatorn används för kommunala kontrollmyndigheter och Livsmedelsverket, länsstyrelserna samt nationellt.

Önskvärd nivå

Det är önskvärt att andelen avvikelser som åtföljs av beslut ökar, i enlighet med arbetssättet i God kontrollsed. Där strävas efter att kontrollen ska vara välplanerad, fokusera på de största riskerna och göra en samlad bedömning av de iakttagelser som görs vid kontrollen. Avvikelser som faller ut av sådan kontroll blir sannolikt till större del av allvarlig grad och motiverar beslut.

Det är inte ett mål att *alla* avvikelser ska förenas med myndighetsåtgärder. Många gånger åtgärdar företagaren avvikelsen redan i samband med att bedömningen kommuniceras (till exempel muntligt eller i en kontrollrapport). I dessa fall finns ingen anledning för myndigheten att vidta åtgärder. Livsmedelsverket har när denna rapport skrivs inte satt ett mål i procent, utan målvärdet kommer att sättas i samband med att vägledningen kring God kontrollsed utvecklas under 2025.

Faktorer som kan påverka på ett oönskat sätt

För kontrollmyndigheter som konstaterar få avvikelser kommer värdet på indikatorn kunna slå snett, uppåt eller neråt. Det finns idag inget mått på vad som är ”lagom” andel avvikelser. Många länsstyrelser konstaterar i dagsläget få avvikelser och fattar mycket få beslut med krav på åtgärder. Detta kan medföra att värdet på indikatorn grundas på väldigt lite data och därmed slår mellan 0 och 100 %, eller inte alls går att beräkna.

När indikatorn kommer att börja användas

Avvikelsehantering i kontrollen är ett område där myndigheterna har olika synsätt och de centrala myndigheterna ger olika vägledning. Livsmedelsverket har ambitionen att stämma av kontrollvägledningen med Jordbruksverket för att uppnå större samsyn, och utveckla vägledningen kring kontrollprocessen. Därför är något målvärde i dagsläget inte satt, och indikatorn kommer att börja användas först efter rapporteringen av 2025 års kontroll.

Sammanfattning

3. Rättssäkra myndighetsåtgärder vid avvikelser

Kommunala kontrollmyndigheter och Livsmedelsverket

Mått: Andel avvikelser som åtföljs av myndighetsbeslut i samband med att de konstateras.

Mål: sätts senare

Indikatorn börjar användas: Avseende rapporteringen av 2025 års kontroll

Länsstyrelser

Mått: Andel avvikelser som åtföljs av myndighetsbeslut i samband med att de konstateras.

Mål: sätts senare

Indikatorn börjar användas: Avseende rapporteringen av 2025 års kontroll

Nationellt

Mått: Andel avvikelser som åtföljs av myndighetsbeslut i samband med att de konstateras.

Mål: sätts senare

Indikatorn börjar användas: Avseende rapporteringen av 2025 års kontroll

Indikatorer för ledordet likvärdig

4. Kontrollen ger ett likvärdigt utfall mellan myndigheter

Mått

Andel myndigheter som finns inom plus minus 10 procentenheter från medianvärdet, när man tittar på andelen av kontrollresultat för rapporteringspunkterna J03 och J08 som angetts som ”Med avvikelse”. Genom att mäta variation mellan myndigheter i andel kontroller där avvikelser påtalas vid ofta kontrollerade kontrollpunkter kan man få ett mått på hur likvärdig kontrollen är. De kontrollpunkter som används för detta är hygien- och temperaturkontroll. Dessa två kontrolleras i stor omfattning av alla myndigheter, och lämpar sig därför för att jämföra deras benägenhet att bedöma att en avvikelse föreligger.

För denna indikator görs antagandet att regelefterlevnaden hos livsmedelsföretagare inte skiljer sig nämnvärt mellan olika kommuner.

Indikatorn används på nationell nivå, men endast för kommunala kontrollmyndigheter och Livsmedelsverkets kontroll. Den blir inte lika tillförlitlig för länsstyrelsernas kontroll eftersom dessa utför så få kontroller per myndighet att det inte går att göra antaget att de företagare som kontrollerats av olika myndigheter har en genomsnittligt lika god regelefterlevnad.

Värdet beräknas genom att utgå från medianvärdet på andelen kontroller som resulterar i avvikelser för de två kontrollpunkterna. Andelen myndigheter som finns inom intervallet ± 10 procentenheter från medianvärdet ger värdet på denna indikator.

Önskvärd nivå

Det finns inget specifikt mål satt. Dock ska indikatorn vara ökande från år till år, då ju högre andel, desto större likvärdighet.

Faktorer som kan påverka på ett önskat sätt

Inga sådana har identifierats.

När indikatorn kommer att börja användas

Alla förutsättningar för att använda indikatorn finns på plats och indikatorn kommer att börja användas från och med 2024 års kontroll.

Sammanfattning

4. Kontrollen ger ett likvärdigt utfall mellan myndigheter

Nationellt, Kommunala kontrollmyndigheter och Livsmedelsverket

Mått: Andel myndigheter som finns inom plus minus 10 procentenheter från medianvärdet, när man tittar på andelen av kontrollresultat för rapporteringspunkterna J03 och J08 som angetts som "Med avvikelse".

Mål: Ökande från år till år

Indikatorn börjar användas: 2024

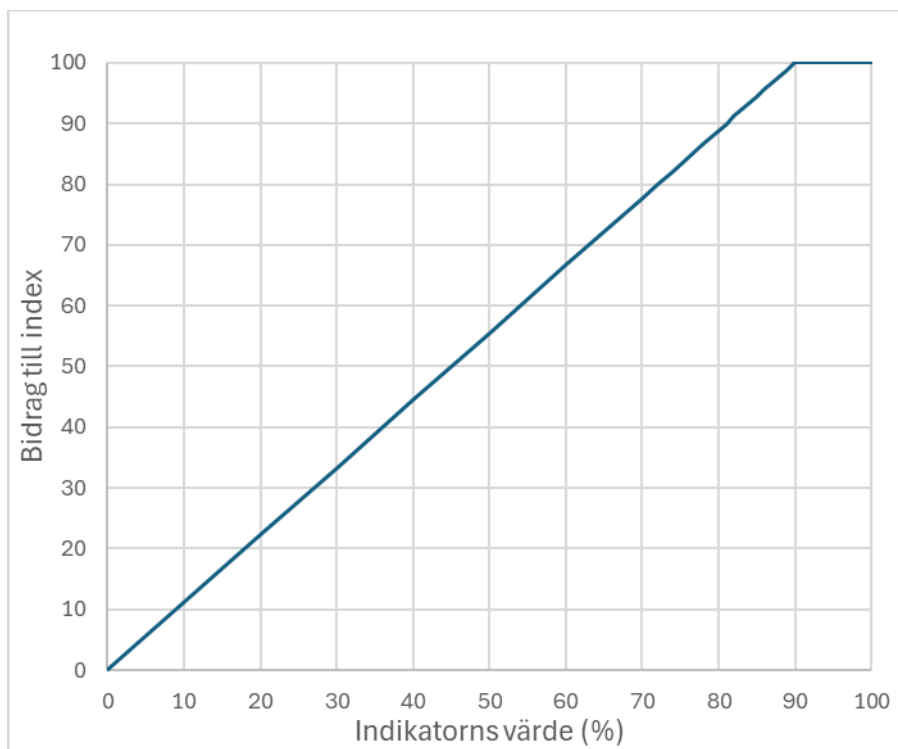
Index

När en kontrollmyndighets värden på de olika indikatorerna har beräknats kommer dessa slås ihop till ett index som ger en helhetsbild av hur kontrollmyndigheten ligger till. Indexet kan användas för en översiktlig jämförelse mellan kontrollmyndigheter och till att följa hur kontrollverksamheten utvecklas.

Uträkningen av indexet görs genom att procenttalet för varje indikator omvandlas till ett bidrag till indexet utifrån den önskvärda nivån, målet, för indikatorn. Om kontrollmyndigheten har uppnått önskvärd nivå, så bidrar den indikatorn med 100 vid beräkningen av indexet. På motsvarande sätt räknas procenttal under målnivån om så att de bidrar i proportion till i hur grad målnivån har uppnåtts. Detta görs med nedanstående ekvation:

$$\text{bidrag till index} = \frac{\text{indikatorvärde}}{\text{önskvärd nivå}}$$

Figur 1. Exempel på hur indikatorns värde räknas om för att bidra i indexet, när målvärdet för indikatorn är 90 %.

Det kommer att vara olika hur många indikatorer som ingår i beräkningen av index eftersom indikatorerna börjar gälla vid olika tillfällen, och eftersom det ibland kan vara omöjligt att beräkna en indikator för en myndighet. Det senare kan till exempel gälla för indikatorerna som beräknas utifrån andel av avvikelser när kontrollmyndigheten inte har rapporterat några

avvikelse för perioden. Indexet beräknas genom att man tar medelvärdet av de resultat kontrollmyndigheten har fått på indikatorer. Varje indikator bidrar med sin del enligt formeln ovan. Dessa bidrag summeras, och divideras sedan med så många indikatorer som ingår i underlaget för indexet. Exempel på beräkning när tre indikatorer ingår i indexet:

$$Index = \frac{(bidrag1 + bidrag2 + bidrag3)}{3}$$

Värdet på indexet kommer att bli 100 för de kontrollmyndigheter som har uppnått målnivån på alla indikatorer.

De årliga resultaten

Resultatet av indikatorerna kommer att användas i rapporter och uppföljningar avseende Sveriges livsmedelskontroll. Resultaten kommer att diskuteras i stort och användas i analyser. Samtliga värden kommer att tillgängliggöras i en bilaga till rapporten Sveriges Livsmedelskontroll.

De nationella indikatorerna kommer också att användas för Livsmedelsverkets interna uppföljning av hur väl vi lyckas bidra till att kontrollmyndigheterna bedriver en riskbaserad, verkningsfull och rättssäker livsmedelskontroll. Detta görs i systemet Stratsys.

Det första året som indikatorerna beräknas är också det första året med den nya myndighetsrapporteringen. När denna rapport skrivs finns det en viss osäkerhet kring hur rapporteringen kommer att falla ut. Livsmedelsverket har därför för avsikt att räkna ut indexet och ranka myndigheternas kontrollverksamhet först 2026.

Referenser

Förordning 2009:1426 med instruktion för Livsmedelsverket

Livsmedelsverket. 2021. *Uppföljningsmodell för livsmedelskontroll* (Dnr 2020/02908)

Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 2017/625 av den 15 mars 2017 om offentlig kontroll och annan offentlig verksamhet för att säkerställa tillämpningen av livsmedels- och foderlagstiftningen och av bestämmelser om djurs hälsa och djurskydd, växtskydd och växtskyddsmedel. L 95, 7.4.2017, s 22-26

Kungörelse (1974:152) om beslutad ny regeringsform

The National Audit Systems (NAS) Network (2014) *Auditing Effectiveness of official control systems*

Sveriges nationella kontrollplan för livsmedelskedjan (NKP), nkpwebben.se

Bilaga 1

Utförlig beskrivning av beräkning av indikatorerna

Som källa används uppgifter som myndigheterna rapporterat in i myndighetsrapporteringen, om inte annat anges.

1a. Tillräckligt med riskbaserad kontroll utförs, kommunala kontrollmyndigheter och Livsmedelsverket

Antal utförda riskbaserade kontrolltillfällen jämförs med det antal kontrolltillfällen som borde ha utförts enligt verksamheternas riskklassning.

Som *utförda riskbaserade kontrolltillfällen* räknas kontrolltillfällen där kontroll med kontrollorsak **Planerad**, som under kalenderåret utförts på livsmedelsverksamheter som är registrerade eller godkända (villkor: fältet **Registrerad/godkänd** är ifyllt med antingen **Registrerad** eller **Godkänd**) och har en fastställd kontrollfrekvens (villkor: ett datum finns i fältet **Riskklassningsdatum**).

Antalet *kontrolltillfällen enligt riskklassning* under kalenderåret räknas som summan av det antal kontroller som fastställts som kontrollfrekvens för myndighetens livsmedelsverksamheter, dividerat med fem. Endast kontrollfrekvensen för verksamheter som var registrerade eller godkända vid kalenderårets början räknas med (villkor: datumet i fältet **Registrerad/godkänd datum** är mindre än XX0101 där XX är rapporteringsåret). Endast kontrollfrekvenser som är fastställda vid rapporteringstillfället räknas med (villkor: ett datum finns i fältet **Riskklassningsdatum**).

Indikatorn ska beräknas för en rullande femårsperiod. Under de fyra första åren av med den nya riskklassningsmodellen kommer antalet år som ingår i beräkningen av indikatorn successivt att ökas.

1a. Tillräckligt med riskbaserad kontroll utförs, länsstyrelser

Andel utförda kontroller av tilldelade kontroller enligt nationella kontrollplaneringen.

Som *utförda kontroller* används kontroller med någon av kontrollorsakerna som innehåller ordet **Riskbaserad**. Om fler kontroller än de tilldelade har utförts per bransch så ingår de överskjutande inte vid beräkning av indikatorn. Kontroller som utförts på andra branscher än de tilldelade räknas inte med, såvida det inte är kontroller som tilldelats som ”valfria”. En kontroll räknas en gång även om en anläggning har både huvudsaklig och sekundär produktionsinriktning som omfattas av den nationella kontrollplaneringen.

Antal *tilldelade kontroller* per länsstyrelse och bransch framgår av nationella kontrollplaneringen, som finns på [NKP-webben](#) (Sveriges nationella kontrollplan för livsmedelskedjan (NKP), Livsmedelsverket webbplats).

Indikatorn beräknas per kalenderår.

1a. Tillräckligt med riskbaserad kontroll utförs, nationellt

Eftersom förutsättningarna ser olika ut för de olika kategorierna av kontrollmyndigheter så beräknas det sammanvägda värdet genom att först räkna fram två olika värden för indikatorn, ett för riskbaserade kontroller som länsstyrelserna utfört och ett för riskbaserade kontroller som kommunala kontrollmyndigheter och Livsmedelsverket utfört. Dessa beräknas på motsvarande sätt som för respektive kategori av myndigheter.

Resultaten för de två indikatorerna vägs sedan samman, där en viktning görs utifrån den andel av de riskbaserade kontrollerna för det senaste året som planerats för respektive kategori av myndighet.

1b. Verksamheter med hög risk får tillräckligt många kontroller, kommunala kontrollmyndigheter och Livsmedelsverket

Antal utförda riskbaserade kontroller på högriskverksamheter jämförs med det antal riskbaserade kontroller som borde ha utförts enligt verksamheternas riskklassning, alltså den beslutade kontrollfrekvensen för verksamheten.

Högriskverksamheter definieras som livsmedelsverksamheter som har en fastställd kontrollfrekvens på 10 kontroller eller fler per 5 år (villkor: fältet **Beslutad kontrollfrekvens** är ifyllt med ett värde ≥ 10). Endast verksamheter som varit aktiva hela kalenderåret ingår i beräkningen (villkor: datumet i fältet **Registrerad/godkänd datum** är mindre än XX0101 där XX är rapporteringsåret, villkor: fältet **Upphörd datum** är tomt). Verksamhetens kontrollfrekvens är fastställd (villkor: ett datum finns i fältet **Riskklassningsdatum**).

Som *utförda riskbaserade kontrolltillfällen* räknas kontrolltillfällen där kontroll med kontrollorsak **planerad** ingår, som under kalenderåret utförts på de högriskverksamheter som myndigheten har kontrollansvar för.

Antalet riskbaserade kontroller som borde ha utförts under kalenderåret räknas som summan av det antal kontroller som fastställts som kontrollfrekvens för myndighetens högriskverksamheter, dividerat med fem.

Indikatorn ska beräknas för en rullande femårsperiod. Under de fyra första åren med den nya riskklassningsmodellen kommer antalet år som ingår i beräkningen av indikatorn succesivt att ökas. Indikatorn under de första åren ska värderas med hänsyn taget till detta.

1b. Verksamheter med hög risk får tillräckligt många kontroller, nationellt

Antal utförda riskbaserade kontroller på alla högriskverksamheter nationellt jämförs med det antal riskbaserade kontroller som borde ha utförts enligt verksamheternas riskklassning, alltså den sammanlagda beslutade kontrollfrekvensen för verksamheterna delat med fem.

Beräkning i övrigt, se beskrivningen ovan.

Indikatorn beräknas per kalenderår.

1c. Spårbarhet kontrolleras, kommunala kontrollmyndigheter och Livsmedelsverket

Andel av livsmedelsanläggningar som varit aktiva under de senaste fem åren som kontrollerats avseende spårbarhet.

Som livsmedelsanläggningar som varit aktiva under de senaste fem åren räknas:

* Verksamheten ska vara en godkänd eller registrerad livsmedelsanläggning. (Villkor: verksamheten vid rapporteringen ha värdet **Registrerad** eller **Godkänd** i fältet **Registrerad/godkänd** och fältet **Huvudsaklig inriktning** ifyllt med någon av värdena **Livsmedelsanläggning sista led**, **Livsmedelsanläggning tidigare led** eller **Huvudkontor livsmedelsverksamhet**.)

* Verksamheten ska ha varit aktiv de senaste fem åren. (Villkor: verksamheten ska finnas med i rapporteringen under de fem senaste rapporteringarna. Matchningen görs på fältet **Anläggningsid** eller **Verksamhetsid**.)

Som kontrollerade avseende spårbarhet räknas verksamheter som minst en gång under de senaste fem kalenderåren kontrollerats avseende någon av rapporteringspunkterna **H01-H14** med eller utan avvikelse.

1c. Spårbarhet kontrolleras, länsstyrelser

Antalet genomförda riskbaserade kontroller där området spårbarhet har kontrollerats jämförs med det totala antalet genomförda riskbaserade kontroller.

Som *kontroll där området spårbarhet har kontrollerats* räknas kontrolltillfällen där minst en av rapporteringspunkterna **18.1–18.5** ska ha markerats med avvikelse eller utan avvikelse.

Som *genomförd riskbaserad kontroll* räknas kontroller med kontrollorsak som innehåller ordet **riskbaserad**.

1c. Spårbarhet kontrolleras, nationellt

Eftersom förutsättningarna ser olika ut för de olika kategorierna av kontrollmyndigheter så beräknas det sammanvägda värdet genom att först att räkna fram två olika värden för indikatorn, ett för spårbarhetskontroller som länsstyrelserna utfört och ett anläggningar som

kontrollerats avseende spårbarhet av kommunala kontrollmyndigheter och Livsmedelsverket. Dessa indikatorer beräknas på motsvarande sätt som för respektive kategori av myndigheter.

Resultaten för de två indikatorerna vägs sedan samman, där en viktning görs utifrån den andel av de riskbaserade kontrollerna för det senaste året som planerats för respektive kategori av myndighet.

2. Kontrollen ger effekt, kommunala kontrollmyndigheter och Livsmedelsverket

Antalet åtgärdade avvikelser jämförs med det totala antalet avvikelser.

Som *åtgärdade avvikelser* räknas avvikelser som har fått status **Åtgärdad** högst ett år efter de först konstaterades.

Som *totalt antal avvikelser* räknas alla avvikelser som konstateras vid planerade och händelsestyrda kontroller under basåret, undantaget de som har fått status **Avskriven** senast vid rapporteringstillfället.

Basåret definieras som året före det år som rapporteringen och indikatorn avser.

Endast avvikelser på verksamheter som rapporteras som registrerade eller godkända räknas med (villkor: fältet **Registrerad/godkänd** har något av värdena **Registrerad** eller **Godkänd**).

Avvikelser som är kopplade till verksamhetstyper som upphört under basåret eller under det år som rapporteringen avser anses vara avskrivna om de inte hade statusen **Åtgärdad** när verksamheten upphörde.

2. Kontrollen ger effekt, länsstyrelser

Antalet åtgärdade avvikelser jämförs med det totala antalet avvikelser.

Som *totala antalet avvikelser* räknas rapporteringspunkter med värdet avvikelse som rapporterats vid kontroll som är utförd året före det år som rapporteringen och indikatorn avser, och har en kontrollorsak som inte innehåller ordet ”uppföljande”.

Som *antalet åtgärdade avvikelser* räknas avvikelser där en rapporteringspunkt vid en uppföljande kontroll (kontrollorsak som innehåller ordet ”uppföljande”) rapporteras som **Utan avvikelse**, när samma rapporteringspunkt vid den ursprungliga kontrollen rapporterats som **Avvikelse**. Den uppföljande kontrollen ska infalla högst ett år efter den kontroll där avvikelsen först konstaterades.

Avvikelser som är kopplade till anläggningar som upphört under basåret eller under det år som rapporteringen avser räknas bort om de inte var åtgärdade när verksamheten upphörde.

2. Kontrollen ger effekt, nationellt

Andel avvikelser som åtgärdats inom ett år. Antalet avvikelser och antalet åtgärdade avvikelser räknas per myndighetskategori enligt beskrivningarna ovan. Antalet avvikelser summeras för hela landet, liksom antalet åtgärdade avvikelser. Antalet åtgärdade avvikelser divideras med antalet avvikelser.

3. Rättssäkra myndighetsåtgärder vid avvikelser, kommunala kontrollmyndigheter och Livsmedelsverket

Antal avvikelser som förenats med myndighetsåtgärder som innebär åtgärdskrav i samband med att de konstateras jämförs med det totala antalet avvikelser.

Antal avvikelser som förenats med myndighetsbeslut som innebär åtgärdskrav i samband att de konstateras: De avvikelser, av det totala antalet avvikelser enligt nästa punkt, som kopplats till minst en myndighetsåtgärd (som innebär ett åtgärdskrav) innan de följts upp.

Det totala antalet avvikelser: Avvikelser som konstaterats vid en kontroll med kontrollorsak **Planerad** eller **Händelsestyrd** under perioden 1 oktober året före det år som rapporteringen avser till och med 30 september det år som rapporteringen avser. Uppföljningsperioden blir då oktober året före det år som rapporteringen avser till och med december rapporteringsåret.

Myndighetsåtgärd som innebär ett åtgärdskrav: Alla myndighetsåtgärder som används i myndighetsrapporteringen utom Åtalsanmälan och Sanktionsavgift.

3. Rättssäkra myndighetsåtgärder vid avvikelser, länsstyrelser

Det totala antalet avvikelser under ett kalenderår jämförs med det totala antalet avvikelser som åtföljs av beslut med krav på åtgärder vid den kontroll där avvikelser konstaterades.

Det totala antalet avvikelser räknas som avvikelser som konstaterats vid planerade och händelsestyrda kontroller.

Antalet avvikelser som förenats med krav på åtgärder räknas som antalet avvikelser där det vid samma kontroll finns en myndighetsåtgärd (förutom åtalsanmälan och sanktionsavgift) med en korresponderande orsak.

3. Rättssäkra myndighetsåtgärder vid avvikelser, nationellt

Antal avvikelser som förenats med myndighetsåtgärder i samband med att de konstateras jämförs med det totala antalet avvikelser.

Som *det totala antalet avvikelser* räknas summan av antalet avvikelser för alla kontrollmyndigheter. För de olika kategorierna av myndigheter görs beräkningarna i enlighet med respektive beskrivning ovan.

Som *antalet avvikelser som förenats med myndighetsåtgärder i samband att de konstateras* räknas summan av antalet myndighetsåtgärder för alla kontrollmyndigheter. För de olika kategorierna av myndigheter görs beräkningarna i enlighet med respektive beskrivning ovan.

4. Kontrollen ger ett likvärdigt utfall, nationellt

Indikatorn används endast nationellt och beräkningen görs endast på utfallet för kommunala kontrollmyndigheter och Livsmedelsverket eftersom länsstyrelserna inte årligen kontrollerar så många verksamheter att man kan anta att skillnaderna i utfall beror på skilda arbetssätt och bedömningar snarare än faktiska skillnader i aktörens regelefterlevnad.

Andelen kontrollmyndigheter som är inom plus minus tio procentenheter från medianvärdet för andel kontrollresultat för rapporteringspunkterna J03 och J08 som är **Med** avvikelse.

Andelen kontrollresultat med avvikelse beräknas per myndighet genom att först summera antalet kontrollresultat för **J03** och **J08** och sedan summeras antalet kontrollresultat **Med avvikelse** för de två rapporteringspunkterna. Endast kontrollresultat för **planerad kontroll** ingår i beräkningen.

Antalet kontrollresultat **Med avvikelse** divideras sedan med det totala antalet kontrollresultat för myndigheten. Resultatet anges som ett procenttal för varje kontrollmyndighet.

Andelen kontrollmyndigheter som är inom plus minus 10 procentenheter beräknas genom att jämföra det antal kontrollmyndigheter som ligger inom plus minus 10 procentenheter från medianvärdet för kontrollmyndigheterna med det totala antalet kontrollmyndigheter som ingår i beräkningen.

Bilaga 2

Ändringar jämfört med tidigare rapport om uppföljningsmodell

Förutom ett flertal mindre förändringar vill arbetsgruppen motivera några av de större ändringarna i indikatorerna jämfört med förslaget i rapporten 2021.

Numreringen och ordningen

Numreringen och ordningen ändrades dels för att tydliggöra att det rör sig om samma indikator även när den beräknas på olika sätt, dels tyckte vi att det var pedagogiskt att samla indikatorerna per ledord.

Indelning i primärproduktionen och leden efter primärproduktionen

Länsstyrelserna kontrollerar livsmedelsanläggningar i primärproduktionen och kommunala kontrollmyndigheter och Livsmedelsverket kontrollerar livsmedelsanläggningar i leden efter primärproduktionen. Men de kommunala kontrollmyndigheterna och Livsmedelsverket har också kontrollansvar för dricksvattenanläggningar, huvudkontor och kontaktmaterialverksamheter, som inte är "ledet efter primärproduktion". Därför valde vi att inte använda begreppen, utan i stället använda kategori av myndighet som bas för indelning.

Målnivåer

I några fall har mindre justeringar i målnivåerna gjorts, till exempel som en anpassning till förutsättningar i beräkning och rapportering.

När det gäller indikatorn för andel avvikelser som åtföljs av myndighetsbeslut beskrev den tidigare rapporten beskrev att nivån idag är låg och den föreslagna nivån, 10 %, var satt som ett etappmål. Förslaget innebar att målet successivt skulle justeras allt eftersom kontrollens arbetssätt på området rör sig i den önskade riktningen. Arbetsgruppen som under 2024 har arbetat med indikatorerna kom fram till att det är fördelaktigt att redan från början sätta det värde som bedöms vara det slutmålet, dels för att det tydliggör för kontrollmyndigheterna vad den önskade nivån är, dels för att det bidrar till möjligheten att jämföra utvecklingen av index över tid. När denna rapport skrivs är dock inte värdet på målet bestämt.

Ändringar för enskilda indikatorer

Indikatorerna för tillräckligt med riskbaserad kontroll utförs och anläggningar med hög risk får tillräckligt många kontroller ändrades från att beräknas per kalenderår till rullande

femårsperiod eftersom den nya riskklassningen har en femårig period då planerade kontroller kan utföras.

Namnen på flera indikatorer har omformulerats för att bättre spegla innehållet.

Tidigare föreslagen indikator för länsstyrelserna "nationella fokusområden kontrolleras" togs bort. Den bedömdes vara olämplig eftersom den är svår att följa upp, har olika fokus olika år och därmed inte ger ett värde på en utveckling, samt att det inte anses vara ett förbättringsområde eftersom nuvarande uppföljning visar att fokusområdena i stort sett kontrolleras på ett bra sätt.

Tidigare föreslagen nationell indikator "kontrollen har en enhetlig riskklassning av verksamheter" togs bort. Den nya riskklassningsmodellen är i princip obligatorisk genom föreskrifter och allmänna råd. Samtidigt kan myndigheterna svara "ja" på frågan om de använder Livsmedelsverket riskklassningsmodell, men i praktiken tillämpa den olika. Därför anser arbetsgruppen att en sådan indikator skulle sakna värde.